

1 Αυγούστου 2014

Η περιοχή του Αγίου Κόνωνα στον Ακάμα της Πάφου. Μάρτυρας του «πολιτισμού» μας

/ Γενικά / Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός / Οδοιπορικά - Προσκυνήματα

Image not found or type unknown

Δρος Ανδρέα Φούλια και Δρος Χριστόδουλου Χατζηχριστοδούλου, Βυζαντινολόγων
Στην μαγευτική χερσόνησο του Ακάμα, διαπιστώνεται ότι παρά το απομακρυσμένο

και δύσκολο φυσικό περιβάλλον υπήρξε σε παλαιότερες εποχές κατοίκηση και δραστηριότητα που ξεκινά από τα αρχαία χρόνια. Τα έργα των ανθρώπων της περιοχής διαχρονικά, αποτελούν εξαιρετικά ενδιαφέρουσες εκφάνσεις της ιστορικότητας, τοπικής και ευρύτερης καθώς και της πολιτισμικής δημιουργίας μας.

Στόχος της επίσκεψής μας πριν δυο περίπου χρόνια, ήταν η εξερεύνηση της περιοχής και των ευάριθμων μνημείων της, τα οποία στη συντριπτική τους πλειοψηφία είναι άγνωστα και εγκαταλειμμένα στη λήθη και την αδιαφορία.

Την προσοχή μας προσέλκυσε ένα σύγχρονο ναύδριο αφιερωμένο στον εν πολλοίς άγνωστο άγιο Κόνωνα (εικ. 1). Ο ευρύτερος αρχαιολογικός χώρος ανήκει διοικητικά στο χωριό Δρούσια. Ο ναός αυτός είναι σήμερα ένα σύγχρονο και ακαλαίσθητο κτίσμα, που αντικατέστησε άλλο ή προφανώς άλλα προγενέστερα και αγνώστου μορφής και διαστάσεων κτήρια. Η παλαιότερη γραπτή αναφορά για το ναό του Αγίου Κόνωνος είναι αυτή που γίνεται από τον D. G. Hogarth στο βιβλίο του *Devia Cypria* του 1888.

Το πρόχειρα οικοδομημένο αυτό ορθογώνιο ναύδριο εφάπτεται στη βόρεια πλευρά του με βραχώδες έξαρμα και φυσική σπηλιά, εν μέρει όμως κτισμένη και τιμεντομένη. Το καμαροσκεπές αυτό κτίσμα φέρει χαμηλή είσοδο στη δυτική πλευρά, που οδηγεί σε θάλαμο με καμαροειδή κτιστή οροφή και στην ανατολική πλευρά του δεύτερη στενή είσοδο. Στη βορειοδυτική γωνιά του θαλάμου υπάρχει αποσπασματικός κίονας.

Περνώντας τη δεύτερη τοξωτή είσοδο (εικ. 2), που συντίθεται από παλαιότερο οικοδομικό υλικό, οδηγούμαστε σε σπηλιά, με δυο λαξευτές εσοχές στο ανατολικό άκρο, που ίσως χρησίμευε ως ασκητήριο και ή ως τάφος. Εντοιχισμένη δίοδος στη βόρεια εσωτερική πλευρά του σπηλαίου φανερώνει την προηγούμενη διασύνδεσή του με προϋπάρχον κτίσμα.

Εξαιρετικά ενδιαφέρον στοιχείο ο εντοπισμός στα εσωτερικά τοιχώματα του πρώτου καμαροσκεπούς θαλάμου, διαφόρων τύπων σταυρών, που θα μπορούσαν να χρονολογηθούν πιθανόν στους παλαιοχριστιανικούς και μέσους βυζαντινούς χρόνους. Οι σταυροί φαίνονται στα χαμηλότερα σημεία που έχει εκπέσει ο μεταγενέστερος τοιχογραφικός διάκοσμος: Ένας εξ αυτών είναι χαραγμένος με τρισχιδείς απολήξεις (εικ. 3), ενώ ένας άλλος γραπτός ερυθρωπός σταυρός φέρει στις άκρες των κεραιών του τριπλές γωνιώδεις απολήξεις (εικ. 4).

Η οροφή και τα ψηλότερα σημεία των επιφανειών των τοίχων διακοσμούνταν με βυζαντινές τοιχογραφίες, στις οποίες αναγνωρίζονται μορφές αδιάγνωστων

σήμερα αγίων που χρήζουν άμεσης συντήρησης. Διακρίνονται έξι συνολικά άγιοι, τρεις σε κάθε πλευρά.

Σε απόσταση 15 μ. περίπου δυτικά του ναού υπάρχει τρεχούμενο νερό, γνωστό ως το αγίασμα του Αγίου Κόνωνα. Σε παλαιότερες εποχές οι πιστοί έπαιρναν το αγίασμα από λάκκο στο βάθος του σπηλαίου χρησιμοποιώντας αρύταινα (κουτάλα).

Η απουσία καθαρισμού και στοιχειώδους έστω ευπρεπισμού του χώρου, καθώς και η εκτεταμένη επίχωση του σπηλαίου δυσκολεύουν την έκφραση οριστικής άποψης περί της χρήσης του, ενώ η «συνάντησή» μας με έχιδνα εντός της σπηλιάς διέκοψε την έρευνά μας απότομα!

Θα πρέπει ακόμη να σημειώσουμε τη διαχρονική τιμή του αγίου Κόνωνα στο νησί. Κατά τον 18ο αιώνα παρατηρείται αναβίωση της τιμής του και παράλληλα ιστορούνται εικόνες του, όπως εκείνες στη Μονή της Παναγίας Χρυσορροϊατίσσης στην Πάφο και στο χωριό Ανώγυρα (εικ. 5). Η ενδιαφέρουσα συνοδευτική επιγραφή στην εικόνα από την Ανώγυρα αναφέρει: «Ο ἅγιος Κόνων τοῦ (sic) ἐν ἀσκήσει λάμπαντος ἐν τῷ ὄρει Ἀκάμαντος».

Σύμφωνα με τον Αρχιμανδρίτη Φώτιο Ιωακείμ, ο άγιος Κόνων που τιμάται στον Ακάμα ήταν πιθανώς κυπριακής καταγωγής, που ασκήτεψε στην συγκεκριμένη περιοχή της χερσονήσου του Ακάμαντα της επαρχίας Πάφου. Παλαιοί ναοί του αγίου Κόνωνος ευρίσκονται και στα χωριά Χούλου, Λέμπα και Πέγεια της Πάφου. Προσφάτως ανηγέρθη και νέος ναός του πλησίον του χωριού Κισσόνεργας Πάφου, στον οποίο παραχωρήθηκε από τη Μονή Παναγίας Χρυσορροϊατίσσης η αγία του κάρα, η οποία φυλασσόταν από παλαιά στη Μονή αυτή. Σημειώνει επίσης ότι λανθασμένα ταυτίστηκε από διάφορους μελετητές με τον ομώνυμο μάρτυρα από την Ισαυρία που έζησε κατά την αποστολική εποχή.

Η μνήμη του οσίου Κόνωνα της Κύπρου, ασφαλώς μετά τη λήθη της αρχικής ημέρας τιμής του, επικράτησε να τελείται στις 5 Μαρτίου, ημέρα μνήμης των ομωνύμων μαρτύρων Ισαυρίας και Παμφυλίας (του Κηπουρού). Υπάρχει ακόμη ένας συνώνυμος άγιος, ο Κόνων ο Βαπτιστής (19 Φεβρουαρίου), ο οποίος καταγόταν από την Κιλικία αλλά ασκήτεψε στους Αγίους Τόπους.

Στην ευρύτερη περιοχή του Αγίου Κόνωνος υπάρχουν ερείπια βυζαντινού πιθανότατα οικισμού, ενώ γύρω στη δεκαετία του 1990 έχει ανασκαφεί από το Πανεπιστήμιο του Aarhus της Δανίας, μια παλαιοχριστιανική βασιλική (13.7 x 21.7μ.) του 6ου αιώνα. Όταν η βασιλική αυτή καταστράφηκε, ίσως τον 8ο αιώνα, με το οικοδομικό της υλικό οικοδομήθηκε κατεστραμμένο σήμερα ναύδριο εντός του κεντρικού κλίτους και της αψίδας της βασιλικής, αφιερωμένο στην αγία

Αικατερίνη ή την αγία Ειρήνη.

Δυτικά του ναού, σε τμήμα του αρχαιολογικού χώρου υπάρχουν σήμερα μάντρες ζώων. Σε κοντινή απόσταση στα βορειοδυτικά βρίσκεται εντυπωσιακό μεγάλων διαστάσεων υπόγειο σπήλαιο με αεραγωγό που μαρτυρά την ανθρώπινη χρήση του.

Σε απόσταση 300 μ. βορειοδυτικά βρίσκεται ο πολύ ενδιαφέρον από αρχαιολογικής και αρχιτεκτονικής απόψεως καμαροσκέπαστος ναός του Αγίου Γεωργίου (εικ. 6). Ο μεσαιωνικός ναός του Αγίου Γεωργίου είναι εμφανώς οικοδομημένος σε παλαιότερο κτίσμα, τμήματα του οποίου διακρίνονται στη δυτική πλευρά. Η μοναδική δυτική είσοδος του ναού είναι οξυκόρυφη, στοιχείο που μαρτυρεί την ανέγερση ή επιδιόρθωσή του στα χρόνια της Λατινοκρατίας. Αξιοπρόσεκτο είναι το ανατολικό εσωτερικά τμήμα του ναού, το οποίο είναι υπερυψωμένο ένεκα του φυσικού βράχου. Στο κέντρο του Ιερού Βήματος δεσπόζει η κατεστραμμένη βάση της Αγίας Τράπεζας, ενώ στο νοτιοανατολικό άκρο έχει διαμορφωθεί, μεταγενέστερα της οικοδόμησης του υφιστάμενου ναού, κτιστή ταφική θήκη (εικ. 7). Είναι άγνωστο σε ποιόν ανήκει ο τάφος, αλλά η ένταξή του στο χώρο του Ιερού Βήματος τονίζει την σημαντικότητα του προσώπου, που πιθανότατα ήταν ιερωμένος.

Ο εξαιρετικά ενδιαφέρον ναός του Αγίου Γεωργίου χρήζει φροντίδας και προστασίας. Εξ όσων γνωρίζουμε, το Τμήμα Αρχαιοτήτων προχώρησε πρόσφατα σε καθαρισμό του ναού, ο οποίος περιστασιακά γίνεται δυστυχώς καταφύγιο προβάτων. Είναι λογικό πάντως ότι ένεκα της απόστασης και του δύσβατου της περιοχής (και αυτό ισχύει για όλους τους απομονωμένους ναούς/μνημεία) δεν μπορεί να είναι παρόν σε καθημερινή βάση λειτουργός του Τμήματος Αρχαιοτήτων.

Η προστασία των εκκλησιαστικών μνημείων της περιοχής, που μάλιστα φιλοδοξεί να αναπτυχθεί τουριστικά, και ο κατ' αρχήν στοιχειώδης ευπρεπισμός τους είναι ζήτημα, το οποίο πρώτιστα βαρύνει την τοπική Εκκλησία, το αρμόδιο Τμήμα της Δημοκρατίας, αλλά εξίσου και τους κατοίκους της περιοχής, που ζουν ή εργάζονται εκεί και στα γύρω χωριά. Το απομακρυσμένο της περιοχής τους καθιστά φύλακες και ακρίτες σε ένα χώρο, πλούσιο σε ιστορία και πολιτισμό, που είναι βέβαιο ότι έχει ακόμα πολλά να αποκαλύψει για τη ζωή και την πίστη των προγόνων μας.

Πηγή: churchofcyprus.org.cy